

Yttrande över Utkast till lagrådsremiss För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga (S2025/02039)

Södertälje kommun har tagit emot Utkast till lagrådsremiss För barns rättigheter och trygghet - en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga (S2025/02039) att yttra sig över. Södertälje kommun har följande synpunkter att lämna:

Sammanfattningsvis är Södertälje kommun positiv till förslagen i sin helhet, framför allt till ambitionen att ge placerade barn ökade rättigheter och trygghet. Kommunerna har tyvärr fått kort tid på sig att sätta sig in i förslagen och reflektera över vad de innebär. Det har påverkat möjligheten att lämna träffsäker och väl avvägd kritik på utkast till lagrådsremissen. Det är beklagligt eftersom det är en viktig fråga utkastet till lagrådsremissen behandlar.

6.1 Definition av barn och unga

Södertälje kommun tillstyrker förslaget att införa begreppet barn i den nya lagen som ett komplement till begreppet unga, och förtydliga vad som avses med barn och unga. Att tillföra begreppet barn och använda begreppet likalydande som i socialtjänstlagen (2025:400) anses vara konsekvent och tydligt och stärker barnets ställning och rättigheter i den nya lagen. Det är en brist i nuvarande lagstiftning att majoriteten av de som omhändertas för vård osynliggörs genom att de inte omnämns.

7.2.1 Förhållanden i hemmet

Förslaget omfattar i korthet att nuvarande bestämmelser om vilka förhållanden i hemmet som kan utgöra grund för omhändertagande för vård av ett barn ska föras över till den nya lagen (3 kap 2 §) med tillägget att uttrycket ”negativ social kontroll” läggs till i uppräknningen. Dessutom ska uttrycket ”brister i omsorgen” kompletteras med ”barnets grundläggande behov” och uttrycket ”otillbörligt utnyttjande” ersättas med ”utnyttjande och exploatering sexuellt”.

Södertälje kommun anser det positivt att stycket om vilka rekvisit som ska uppfyllas för att ett omhändertagande på grund av förhållanden i hemmet ska bli aktuellt förtydligas och kompletteras med de samhällsutmaningar som nu råder. Nuvarande skrivning är föråldrad och svårläst. Rekvisitet utnyttjande eller exploatering sexuellt omfattar oskuldskontroller, vilket tydliggör förutsättningarna för omhändertagande i de fallen. Rekvisitet ”negativ social kontroll”

läggs till i uppräkningsen för att tydliggöra utsattheten och stärka rättigheterna för barn som lever i hederskontext.

Tillägget ”barns grundläggande behov” ska förstås som barns rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran enligt 6 kap. 1 § FB. Detta innebär ett tydliggörande om att bestämmelsen omfattar såväl brister i den materiella och känslomässiga omsorgen som brister vad gäller trygghet, vägledning och uppfostran. Uttrycket omfattar också hemsituationer där föräldrar bekräftar, uppmuntrar eller möjliggör ett barns destruktiva beteende, såsom exempelvis våld eller kriminalitet. Detta för att fånga in föräldraansvaret och allvaret i ett kriminellt beteende.

Det sistnämnda, kommer innebära svåra avväganden som socialtjänsten blir tvungen till, för att bedöma vilka värderingar som avses med god fostran. Risken att bedömningen blir godtycklig är överhängande och det går att problematisera en normerande skrivning i lagtexten. Det nämns särskilt att det är hedersproblematik och gängkriminalitet som lagstiftaren avser med de nya skrivningarna. Det finns många andra förhållanden i hemmet som är problematiska, men som inte nämns. Förslagen bedöms medföra att fler barn kan omhändertas för vård på grund av förhållanden i hemmet.

8.1 Omhändertagande för vård på grund av anknytning

Södertälje kommun ser att det finns ett stort behov av öka tryggheten för placerade barn och är positiv till lagrådsremissens ambition. Däremot ifrågasätter Södertälje kommun att införandet av ett nytt beslut för omhändertagande för vård på grund av anknytning är bästa lösningen.

Ett barns anknytning till sitt familjehem kommer inte att bli mindre med tiden, utan tvärtom, anknytningen stärks ytterligare av att vården fortgår. Därmed är ett beslut om omhändertagande på grund av anknytning mycket nära ett beslut om vårdnadsöverflytt. Södertälje kommun föreslår att regleringen av vårdnadsöverflytt och flyttningsförbud förändras och omfattar fler fall istället för att denna nya grund för omhändertagande införs.

Förslaget om omhändertagande för vård på grund av anknytning är nämligen problematiskt. Dels eftersom det innebär att barn kan vara omhändertagna med tvångsvård hela sin uppväxt, trots att inga sådana förhållanden föreligger som inledde vården. Dels eftersom det görs skillnad mellan olika barn. Barn som placerats frivilligt (enligt Socialtjänstlagen) eller på grund av eget beteende kan inte omfattas av omhändertagande för vård på grund av anknytning, utan omfattas istället av flyttningsförbudet. Det blir en kategorisering av barn som upplevs problematisk.

Förslaget missgynnar även barn som omplacerats ofta och därmed saknar anknytning, vilket är barn som är extra skyddsvärda i sammanhanget. Detta motiverar varför en förstärkning av flyttningsförbudet istället bör genomföras och eventuella förändringar i vårdnadsöverflytt.

Barnets bästa måste alltid gå före återföreningsprincipen.

Förslagen bedöms medföra att barn kan omhändertas för vård under en längre tid än idag.

4 kap. 2 § Ansökans innehåll

Södertälje kommunen tillstyrker bestämmelsen i 4 kap 2 § av vad en ansökan om omhändertagande för vård ska innehålla.

15.2 Möjligheten att avvisa en begäran om upphörande av omhändertagandet

Södertälje kommunen tillstyrker förslaget att en begäran om att ett omhändertagande för vård ska upphöra ska kunna avvisas och anser även att den föreslagna karenstiden på sex månader är väl avvägd. Kommunen anser att motsvarande möjlighet att avvisa en begäran om upphörande även borde finnas i med i beteendefallen då det skulle underlätta administrativt för socialtjänsten och öka tryggheten för de placerade barnen.

21.1.2 Offentligt biträde i mål om umgänge eller hemlighållande av vistelseort

Kommunen välkomnar att offentligt biträde ska kunna förordnas i mål om umgänge eller hemlighållande av vistelseort.

Slutligen vill Södertälje kommun lämna medskicket att de kompletterande rekvisiten för omhändertagande för vård på grund av förhållanden i hemmet och den nya grunden för omhändertagande på grund av anknytning medför viss problematik och kanske inte får de konsekvenser som avses.

Förslagen tolkas av Södertälje kommun som en ambitionshöjning för kommunerna bland annat då de kompletterande rekvisiten och en ny grund för omhändertagande bör medföra att fler barn omfattas av lagstiftningen och blir omhändertagna för vård. Tiden för omhändertagandet anses också öka. Om inte en ambitionshöjning var avsikten är förslagen verkningslösa. Det måste dock tydliggöras på vilket sätt och i vilken uträkning kommunerna ska kompenseras för ambitionshöjningen. Det är oerhört viktigt att kommunerna får ett nationellt stöd i arbetet att implementera ny lagstiftning, så att lagstiftningens intentioner får genomslag i hela landet, och stärker rättigheterna för alla berörda barn och unga.

Boel Godner
Kommunstyrelsens ordförande